

Information till Företagshälsovården: Kompetenskrav för läkare som utför lagstadgade medicinska kontroller enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

Efter samråd med Socialstyrelsen.

Bakgrund

Medicinska kontroller av arbetsmiljöskäl har syftet att vara ett komplement till förebyggande yrkeshygieniska, tekniska och psykologiska/organisatoriska åtgärder när dessa inte räcker för att skydda mot ohälsa. För utförande av medicinska kontroller behöver arbetsgivaren förlita sig på läkare och annan medicinsk kompetens.

Läkare som utför läkarundersökningar av arbetsmiljöskäl behöver ha god kännedom om den enskilde arbetstagarens arbetsmiljö och vilka risker för olyckor/ohälsa som denna miljö kan medföra. Självklart behöver läkaren också kunna bedöma den undersöktes hälsotillstånd, men det förutsätts att varje legitimerad läkare har kompetens för detta. Den undersökande läkaren skall också alltid träffa patienten när det är fråga om en läkarundersökning. *Det är mycket angeläget att läkaren som genomför den medicinska kontrollen har god kännedom om den undersöktes exponeringssituation och arbetsförhållanden i övrigt. Här brister det ofta i informationen till läkaren i dag. Det kan finnas anledning att beakta detta i samband med upphandlingen av företagshälsovård!*

När det ingår krav på tjänstbarhetsbedömning ställs det dessutom särskilda formella krav på läkarens kompetens (Medicinska kontroller i arbetslivet, AFS 2005:6, 8§) fr.o.m. den 1 januari 2008. Denna senare tidpunkt (föreskrifterna i övrigt gäller sedan den 1 juli 2005) har valts för att ge berörda läkare tid till att, vid behov, komplettera sin kompetens och/eller för arbetsgivare att hinna upphandla företagshälsovård med läkare som har den kompetens som erfordras.

Kraven på tjänstbarhetsbedömning motiveras av att det som regel är fråga om arbeten som kan innebära särskilt allvarliga hälsorisker för arbetstagaren. Det är därför särskilt viktigt att läkarundersökningen blir professionellt genomförd och bedömd. Men det är också angeläget att undvika att arbetstagaren riskerar att förlora sitt arbete, (alternativt att tvingas till ändrade arbetsuppgifter), om det inte finns relevanta medicinska skäl. En inte helt ovanlig situation är att det visar sig att den undersökte inte har den exponering som föranleder krav på tjänstbarhetsbedömning och därför inte heller skall stängas av.

De arbeten som medför krav på tjänstbarhetsbedömning är

- a) arbete som innebär exponering för bly eller kadmium,
- b) arbete som innebär exponering för damm som kan ge lungfibros (asbest, kvarts och vissa syntetiska oorganiska fibrer),
- c) arbete som innebär exponering för vissa hårdplastkomponenter t.ex. diisocyanater (se Hårdplaster, AFS 2005:18, 16§),
- d) arbete som innebär stor fysisk påfrestning: höjdarbete i master, rök- och kemdykning samt dykeriarbete.

Kompetenskrav på läkaren som gör tjänstbarhetsbedömningar

Normalt skall läkaren som gör tjänstbarhetsbedömningar vara specialist inom företagshälsovård, yrkes-/arbetsmedicin eller motsvarande. Men det ges också möjlighet för den som genomgått dåvarande Arbetslivsinstitutets företagsläkarutbildning (eller motsvarande) och arbetat minst motsvarande 2 år på heltid som företagsläkare inom civil företagshälsovård - eller motsvarande i försvarsmakten - att göra tjänstbarhetsbedömningar. Se för övrigt föreskrifterna om medicinska kontroller i arbetslivet som ger ytterligare detaljer.

Det är i dagsläget inte aktuellt att ge någon dispens från kravet på kompetens eller att senarelägga tidpunkten för ikraftträdandet. Däremot lämnar uttrycket genomgått företagsläkarutbildning eller motsvarande möjlighet till tolkningar och kan behöva förtydligas.

-Genomgången företagsläkarutbildning men utan fullgjort projektarbete kan anses vara tillfyllest.

-Arbete med läkarundersökningar och andra medicinska kontroller inom pliktverket anses likvärdigt med företagshälsovård inom försvarsmakten.

-Viss genomgången utbildning om de medicinska kontrollerna kan motsvara företagsläkarkursen för en viss arbetssituation/exponering. Utbildningen skall belysa exponeringen, hur denna exponering kan ge upphov till ohälsa, hur kontrollerna skall genomföras, hur man hanterar resultaten av kontrollerna och bör slutligen även innefatta övningar med fallbeskrivningar. Några sådana utbildningar har genomförts i samarbete mellan en regional arbets-/yrkesmedicinsk klinik och Arbetsmiljöverket och det kommer sannolikt att andorndas flera sådana. Det har handlat om "Härdplaster" och "Arbeten som innebär stor fysisk påfrestning".

Det är viktigt att framhålla att nämnda utbildningar i första hand haft syftet att vara vidareutbildningskurser för företagshälsovården. De skall inte ses som en ersättning för företagsläkarutbildningen. Det finns inte heller någon garanti för att utbildningarna kommer att upprepas i framtiden.

I dagsläget planeras dock en utbildningsdag "Härdplaster" fredag den 29 februari 2008 och en tredagskurs med inläsning och tentamen "Tjänstbarhetsbedömning i arbete med stor fysisk påfrestning" den 17 – 19 september 2008. Båda dessa utbildningar ges i Göteborg och organiseras av Arbets- och miljömedicin där. (Hemsida: www.amm.se)

Om en läkare inom företagshälsovården (ännu) saknar kompetensen för att göra tjänstbarhetsbedömningar och man ändå vill tillhandahålla tjänsten

-En läkare med den formella kompetensen för att utföra läkarundersökningar med tjänstbarhetsbedömningar kan i arbetsordningen på enheten eller genom annan skriftlig överenskommelse överlåta genomförandet till en läkarkollega som träffar och undersöker patienten i fråga. Den slutliga bedömningen och signeringen av tjänstbarhetsbedömningen (s.k. vidimering) görs dock av den behörige läkaren *sedan denne informerats av och diskuterat med den undersökande läkaren.*

-Detta förfaringsätt (vidimering) kan vara en del i den handledning som skall ingå i den nya specialistutbildningen för företagsläkare.

-Ytterligare en möjlighet är att ta hjälp av den regionala arbets-/yrkesmedicinska kliniken för tjänstbarhetsbedömningen. Jag har informerats om att dessa kliniker är beredda att åta sig sådana uppdrag.

Med dessa möjligheter bedömer vi på Arbetsmiljöverket att kompetenskraven och kvaliteten på tjänstbarhetsbedömningarna kan upprätthållas samtidigt som alla arbetsgivare får en möjlighet att ordna med de medicinska kontroller som innefattar krav på tjänstbarhetsbedömning.